

мало дає робітникам з його зарібку, а багато з нього бере. Що зрабує з робітника, те становить його зарібок.

Так остаточно бачимо, що багатства капіталіста походять з визиску праці робітників. Використовування робітників—се інтерес кожного капіталіста.

Робітникам діється велика кривда. Вони, що витворюють всі багатства, мають право до всіх вигід життя, а однак живуть в вічній нужді. Вони не мають того, що їм по справедливості належить ся. А не мають через те, що капіталісти ховають до своїх кишень ті гроші, що прислугують робітникам за їх працю.

Се кривда і рабівництво! Робітники повинні діставати від капіталістів стільки, щоб могли вигідно жити, щоб могли користатися з тих багатств, що їх витворили своєю працею. А коли платять їм так мало, що вони мусять вирікати ся всяких вигід та терпіти злидні, то се значить, що капіталісти робітників безмірно обкрадають.

ЗНАМЕНО ЧАСУ.

Масовий перехід англійських священників до соціалізму. (Лондон). Сто християнських духовних в Англії підписало заяву, в якій кажуть, що їхній соціалізм в своїй істоті з той же самий, що і у членів соціалістичної партії. —“Соціалізм пишуть вони - в якій ми віримо лежить на підставі державної власності та громадського порядкування засобами виробу, як також поділу виміну. Яко вартівники християнської віри ми чуємо, що та економічна наука стоїть в повній згоді з нашою вірою; більше! ми віримо, що оборона соціалізму після головних засад нашої релігії заслужує похвали, а навіть з нашій обов'язок.”

Ітак сотка чесних англійських священників оголосила на всій сьвіт, що соціалізм і християнство непротивні, а поповняють один одного.

Соціалізм політика, яко політика стримить до того, щоб запровадити в житє те, що проповідував Христос: „хто не прецюз, той не має права жити; любіть ближнього свого, як самого себе; хто хоче бути більшим, най буде меньшим; ні паня, ні раба!”

Правдливі християне в політиці мусять бути лише соціалістами.

ЦИВІЛІЗОВАНІ МАЛШИ.

(Причта про кризу).

Один великий подорожник пустив ся в подорож до Африки. По великих трудах дістав ся так далеко в глибину країни, де нога цивілізованої людини ніколи ще не ступала. Був то чоловік, котрий відбув деятки великих і малих подорожів трохи не до всіх частин сьвіту, бачив багато всіляких дивів, але тут спіткав щось, чого до того не траплялось йому бачити. На оточеній пасом горбів, порослих густим лісом, просторій долині, поміж роскиданих тут і там груп роскішних кокосових гаїв—розсілось племено малшів. Сріблястий потічок біг в холодку віковичних дерев, росточуючих навколо сьвіжість. Був то одним словом щасливий закуток, бо природа щедро обдарувала його усім. То ж і мешканцям було добре в повнім значіню того слова: кожна Малша збирала собі стільки овочів, скільки потребувати могла, сусіди її чинили те саме, словом ніхто не знав недостачі, ніхто нікому нічого не заздриствив, усі були щасливі.

Коли чоловік усе те побачив, то дістав особливе вражінє; враздо його неотесаних простодушних сотворін і він взяв намір уділити їм насам перед де що з Політичн. Екон. Вибрав він з меж Малшів декільки найздібніщих і почав розвивати перед ними свої пляни і способи ЖИТЯ БЕЗ ПРАЦІ. В моім краю, казав, ми сами не збираємо з лавів та лісів, —інші за нас то все роблять”.

„Як же воно? зацікавилась одна з них.

Тут чоловік почав притишеним голосом пояснити ВИБРАНИМ ОСОБАМ свої таємничі пляни; в результаті чого назавтра рано, нім решта мешканців долини прокинулася зі сону, тих **ДЕКІЛЬКО** вибраних під проводом чоловіка за володіли оріховими гаїми, а коли інші Малши прийшли як завжди, аби назбирати трохи оріхів на сніданє. Діректор Нової Компанії виступив наперед і так промовив: „Кохані Малши! здавалось нам, що для нас усіх буде найліпше, коли ми (тут вказав на кільки вибраних) візьмемо в свою власність ліси та оріхові гаї, вам же натомість прирікаємо дати працю, за яку будете діставати **НАГОРОДУ**, так що-

живности ніколи не забракне”, і з солодким уєміхом і милуючим поглядом виклав перед зібраними цілий цивілізаційний схемат, якого Великий Білей Чоловік привіз зі собою. Малши в своїй простоті захопились усім тим, бо чи не було то першим кроком цивілізації? І пішли з лехкою душею до праці; половина зібраних овочів була забрана новими Володорами, решту, яко надгороду, віддано тим Малшам, що працювали.

Порядок той тривав недовго зодного боку, коли половина зібраних овочів вистарчала на іонованє усіх то з другого декілько вибраних не могло зісти усього, що їм припало при поділі, а з того витвірився надмір овочів. Завдяки тому Діректор сказав розголосити по цілій долині, що мусять спинитись чинності збираня овочів, і **РОБІТНИКИ** можуть спочивати.

Однак шлунки почали домагатись свого. Зголоднілі Малши охоче б зривали овочі з дерев, але Діректор обізвав ся до них такими словами: „Ні мої любі! Коли маємо для вас роботу, тоді можете збирати нам овочі, а ми дамо вам частину, тих же, яко надгороду за вашу працю. Але ж сами бачите, що ми маємо стільки, що нам на якийсь час вистанє, тому нема поки що потреби розпочинати роботи”. І хоч галузь дерев гнуло ся під тягарем овочів, і Малши хтіли працювати, Діректор однако не хтів дати ся нахилити—себе доспочину праці наново, бо він з жменюю вибраних мав великий надмір на руках.

Зібрались Малши на нараду. Деякі з них, більше бунтовничого характеру, гостро виступали в обороні ідеї відібраня оріхових гаїв, заспокоєня своїх потреб самим, доводячи, що усі мають право брати овочі так само, як самозванні Володори.

Думка та подобалась Малшам, тільки деякі з них казали хитоючи голивами, що то не є дорога до Цивілізації, що повинно чекати аж поки час не пройде до них з помічю, аби врятувати їх. Інші ж (ті, які надіяли ся щось дістати від Компанії—попростому хруні) казали, що ті, котрі тепер не мають що їсти повинні б бути прозорливими, коли мали працю, жити ошадно, збирати на запас, так що колиб Компанія в притязі довного часу не потребувала їх— вони не опинилися б були в такій потребі.

Коли голод почав дуще докучати, гомін серед Малшів став голосніший; в їхнім простацьким понятю просто емічним видавалось що вони мають бути голодними, коли овочі валялись під деревами на землі і гнили. Лічба незадоволених зростала. Ті, котрі зрозумі-

ли справу почали голосно агітувати за відібране гаїв на спільний ужиток усіх, як то чинили за передцивілізаційних чів. В тім дусі запала ухвала. Ціла Малшача людність долини подалася тлумом до Діктора, жадаючи віддана ключів від Гаю.

Здивований Діректор пробував кричати, що вони поступають прити „права” (права, котре **ДЕКІЛЬКИ** **ВИБРАНИХ** самі встановили, на засаді котрого загрибли в своє посіданє те, що належало усім) тільки крики Діктора лишлись без skutku. Малши силою відібрали Гаї і овочі.

Відтого часу усі мали усього досить. Було досить овочів і для бувшого „діректор” з його приятелями, але вони тепер мусяли обробляти свою частину праці, бо ніхто за них працювати не хтів.

Питанє—що нам робити, коли капіталісти позамикали фабрики?

(З англійської).

—xx—

„ФРІ К О Н Т Р І”

(Спомини).

(Кінець *).

Був зімною арештований один безногий; забрали його до арешту за те, що продавав на улиці папір без лйсенсу (патенту); з цікавості запитав його чи хочь багато він продав за день папіру. Виявилося, що лише 5 аркушків за 25 центів. Я зрозумів, що се не був продавець, а звичайний американський жебрак. Жебрати в Америці заборнено. Щоб не пропасти з голоду в „текучій молоком і медом заморської прославленій країні”, каліки продають сирники та папір, —а люде з милосердія дають їм звичайно більше, ніж їхній товар коштує. От і сей мій знайомиць по неволі продавав папір. Се обурило шторника, він покликвав полісмена, і каліку забрали „І щож, візьмете лйсенс? запитав я його. „Так, мушу заплатити \$ 5, на оден місяць”. Чудова країна, де і з калік луплять податок!

Я поклав цілу ніч не спати і далі стояв коло залізної огорожі, рахуючи все нових і нових робітників, яких зносили полісмени і детективи з усіх закопелків Портланду. Нарешті, так по дванадцятій годині ночі, привили трьох італійців і замкнули. А відтак по хвилі зявився Петро з ключами та катюги з гумовими палицями, вивили тих італійців і повели за стінку; і

*) Див. ч. 11 г. „Ч. П.”.

там давай бити. Спершу були болісні крики, а відтак стогія та гук від ударів росходився по цілому „раю.”

В мене волосєя стало дубом на голові. Де я? Лише в Росії я чув про такі знуцаня царських посіпаків над повстаньцями-лотшамми!

Потім добитих не превели, а проволікли і кинули за крати.

Слуги царя а Моргана та Рузвельта ті в Росії, ті в Штейтах, чинять теж саме катівське діло!

Полісмени відійшли. В корті все стихло. Під ранок змучений і голодний схилився я головою на залізний плит тай заснув. За яку годину прокинувся. Двері вже були розчинені, полісмени забірали до мійських работ тих, які вже мали папіри сего раю. Коли я схопився на ноги, то полісмен заявив: „ти ще можеш спати.” О 8 годині принесли снідати, се була перепалена цечінка, два платки хліба і копець кави, гіркої як полинь і, як водиться, безцукру. Я все попер сторожеві назад. А він, пекельна душа: „побудеш—каже—декільки днів, то привикнеш.”

О 10 годині поставили усіх нас новозабраних перед ясні очі американського судді. Судив хутко і дуже не розбіравсь в „грїхах” Як захотів так і засудив. Судді як в Канаді, так і в Штейтах назначують ся на ціле житє аж до смерті. І крім бога над ними нема жадного начальства. І коли суддя не боїться бога, то робить з людьми, що хоче.

Так і тоді, мало кого пустили на вільну стопу, більшість дістала від 30 до 60 днів мійських работ (говермен джаб).

Нарешті покликали і мене. Коли я підійшов і став, то судя снитав, за що мене арештовано. Я сказав, що не знаю за що.—„Хто тебе арештував?” Теж не знаю. Відтак покликали того шпіцля, що мене припровадив і запитано, за що мене арештував.

Звіт детектива був такий: „Сей робітник ішов улицю, коли я эго запитав, чи має він гроші, або роботу, він відповів, що немає я його арештував!” (Коротенько!)

Я оповів судді, як підіхав мене той детектив, як я йому зараз у корті сказав, що маю роботу, але він притримав мене до рана. Суддя на всі мої скарги зая-